

Prefață

După cum se cunoaște, în procesul de evaluare a unei lucrări științifice de drept se impune a ține seama de structura conținutului acesteia, sursele bibliografice folosite de autor, oportunitatea și utilitatea pentru destinatarii lucrării respective.

Cu referire la lucrarea *Liberarea condiționată în reglementarea noului Cod penal și a Legii nr. 254/2013*, remarcăm faptul că autorul a gândit și formulat o structură bine concepută și cuprinzătoare care a permis, în cuprinsul celor 7 capitole, tratarea într-o succesiune logică a tuturor aspectelor domeniului cercetat, asigurând astfel coerența deplină a acestuia.

În capitolul de debut al lucrării autorul prezintă cadrul legal de reglementare a liberării condiționate în legislația penală în vigoare de la 1 februarie 2014, tratează natura juridică a instituției liberării condiționate, precum și elementele noi introduse de legiuitor în conținutul acesteia cu prilejul adoptării noului Cod penal.

Instituția liberării condiționate, în noua sa reglementare, a cunoscut modificări semnificative atât sub aspectul condițiilor de acordare, cât și al procesului de reintegrare socială a condamnatului prin implicarea activă și calificată a statului, în acest sens un rol esențial revenind consilierilor de probațiune.

În privința condițiilor de acordare a liberării condiționate, legiuitorul noului Cod penal nu a mai menținut dispozițiile care, în Codul penal anterior, creau regimuri diferențiate de acordare a liberării condiționate între condamnații femei și bărbați și între condamnații pentru infracțiuni comise

cu intenție sau din culpă. Orientarea europeană în această materie este de a reglementa acordarea liberării condiționate ținând cont exclusiv de conduita condamnatului pe durata executării pedepsei, pentru că numai în acest fel poate fi reglementată și modelată mai eficient conduita condamnatului, care dobândește astfel o motivare în plus care îl aduce mai aproape de punerea în libertate.

În același timp, prin modul de reglementare a condițiilor de acordare, se evidențiază mai clar rolul și rațiunile liberării condiționate.

Liberarea condiționată nu reprezintă în niciun fel un drept recunoscut condamnatului de a nu executa pedeapsa până la termen, ci constituie un instrument juridic prin care instanța de judecată constată că nu mai este necesară continuarea executării pedepsei în regim de detenție până la împlinirea integrală a duratei stabilite cu ocazia condamnării întrucât condamnatul, prin conduita avută pe durata executării, dovedește că a făcut progrese în vederea reintegrării sociale și convinge astfel instanța că nu va mai comite infracțiuni, iar liberarea sa condiționată nu prezintă niciun pericol pentru colectivitate.

În noua reglementare, referitor la procesul de recuperare după liberare, pe parcursul termenului de supraveghere condamnatului îi revine nu numai obligația generală de a nu mai comite alte infracțiuni, dar și o serie de obligații prin care se urmărește reacomodarea acestuia cu viața în colectivitate pentru înlesnirea reintegrării sale sociale, iar verificarea respectării acestora este supusă unui regim de supraveghere. În acest sens, pe durata termenului de supraveghere, condamnatul este obligat să respecte anumite măsuri de supraveghere ori poate fi obligat să îndeplinească anumite activități utile procesului de reintegrare.

Tot în acest capitol sunt descrise și examinate dispozițiile privitoare la liberarea condiționată cuprinse în Legea

nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Pentru a evidenția atât evoluția cadrului de reglementare a liberării condiționate și necesitatea perfecționării continue a acesteia, cât și felul în care se armonizează reglementările cuprinse în unele instrumente juridice ale Uniunii Europene sau în alte legislații străine, autorul lucrării procedează la o prezentare succintă, dar clară, a precedentelor legislative și a unor elemente de drept comparat.

Capitolul al II-lea al lucrării este destinat definirii conceptului de liberare condiționată, examinării caracterelor și modalităților liberării condiționate potrivit reglementărilor cuprinse în legislația penală în vigoare. Este de apreciat claritatea de abordare a acestor aspecte, terminologia adecvată folosită, precum și preocuparea de a pune în lumină rolul, scopul și rațiunea liberării condiționate.

Capitolul al III-lea, cel mai întins în economia lucrării, este rezervat analizei pe larg a condițiilor liberării condiționate în cele două modalități: liberarea condiționată în cazul detențiunii pe viață și liberarea condiționată în cazul închisorii. De asemenea, în acest capitol, este tratată liberarea condiționată în cazuri speciale, și anume: liberarea condiționată a condamnaților vârstnici și liberarea din centrul educativ sau din centrul de detenție în reglementarea noului Cod penal.

La examinarea sau tratarea fiecărei condiții a liberării condiționate, în oricare dintre modalitățile acesteia și în cazurile speciale, se procedează, mai întâi, la explicarea conținutului fiecărei condiții în parte, apoi la evidențierea modului în care instanța o constată, ca în final să se evidențieze rolul fiecărei condiții în convingerea instanței că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate integra în societate.

Interesante și semnificative sunt datele obținute de la Direcția Rețineri și Regim Penitenciar a Administrației Naționale a Penitenciarelor cu privire la liberarea condiționată a condamnaților la detențiunea pe viață în perioada 2010-2014, când au fost eliberați condiționat 28 de condamnați la detențiunea pe viață. Primii condamnați la detențiunea pe viață după 7 ianuarie 1990, când pedeapsa cu moartea a fost abolită și înlocuită cu detențiunea pe viață, au îndeplinit condiția executării efective a 20 de ani de detențiune abia în 2010. De asemenea, și datele statistice privitoare la liberarea condiționată în cazul pedepsei cu închisoarea, prezentate în lucrare, pun în evidență faptul că această instituție are o sferă de incidență foarte largă, putând opera asupra oricăruia dintre cei aproximativ 32.000 de deținuți care au fost condamnați definitiv și execută pedepse privative de libertate, dacă instanța constată întrunirea cumulativă a condițiilor prevăzute de lege.

În capitolul al IV-lea, intitulat „Măsurile de supraveghere și obligațiile condamnatului”, autorul motivează rațiunea pentru care legiuitorul, în art. 101 din noul Cod penal, a impus condamnatului să respecte anumite măsuri prevăzute de lege, dacă restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării condiționate este de 2 ani sau mai mare, și să execute obligațiile pe care instanța le apreciază ca fiind necesare pe o perioadă egală cu o treime din durata termenului de supraveghere ori pe întreaga durată a termenului de supraveghere, precum și modificarea sau încetarea acestor obligații dacă au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente.

Capitolul al V-lea, denumit „Revocarea și anularea liberării condiționate”, este consacrat analizei în detaliu a cauzelor care determină revocarea sau anularea liberării condiționate în reglementarea noului Cod penal. Sunt

prezentate deosebirile esențiale în ceea ce privește cauzele revocării liberării condiționate în reglementarea în vigoare în raport cu Codul penal anterior, în special, în sensul că în concepția legii penale noi revocarea are caracter obligatoriu în cazul săvârșirii, de către cel eliberat în termenul de supraveghere, a unei noi infracțiuni, indiferent de gravitatea acesteia. De asemenea, o cauză nouă a revocării liberării condiționate o constituie nerespectarea măsurilor de supraveghere sau neexecutarea obligațiilor impuse.

Anularea liberării condiționate dobândește în noul Cod penal o reglementare în premieră, inexistentă în Codul penal anterior.

În capitolul al VI-lea sunt tratate, într-o formă clară și completă, efectele liberării condiționate, făcându-se distincția sau deosebirea între efectele provizorii și efectele definitive în raport cu modalitățile liberării condiționate: liberarea condiționată în cazul detențiunii pe viață, liberarea condiționată în cazul închisorii și liberarea dintr-un centru educativ sau centru de detenție.

În ultimul capitol al lucrării autorul descrie, în detaliu și într-o succesiune logică, procedura liberării condiționate. Se determină cadrul legal de reglementare a procedurii liberării condiționate, instanța competentă material și teritorial, modurile de sesizare a instanței, conținutul procesului-verbal al comisiei de propuneri de eliberare condiționată, precum și alte documente pe care instanța la va utiliza pentru a-și forma convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate integra social. Este de apreciat faptul că autorul, ținând seama de rolul și finalitatea liberării condiționate, exprimă opinia argumentată că instanța de judecată competentă trebuie să procedeze la stabilirea unui termen cât mai scurt de la înregistrarea cererii de liberare ori a propunerii comisiei de liberare condiționată și până la judecarea acesteia, mai ales în cazurile în care fracțiunea de pedeapsă

executată de condamnat este îndeplinită sau depășită. Totodată, considerăm ca utilă prezentarea datelor furnizate de cele 33 de instanțe competente să analizeze cererea sau propunerea de liberare condiționată, cu privire la fixarea termenelor de judecare a cererilor având ca obiect liberarea condiționată.

Remarcăm faptul că pentru elaborarea lucrării s-au studiat toate sursele bibliografice legislative, de doctrină penală și jurisprudența relevante. Cum era și normal, au fost avute în seamă în special lucrările de referință în care au fost examinate sau tratate dispozițiile din noul Cod penal și Legea nr. 254/2013 referitoare la liberarea condiționată, precum și instrumentele juridice internaționale sau legislația altor state europene în această materie, pentru a pune în lumină măsura în care legea penală română se armonizează cu acestea în ceea ce privește reglementarea liberării condiționate.

Lucrarea își dovedește pe deplin oportunitatea ținând seama de faptul că liberarea condiționată nu a mai fost tratată într-o lucrare monografică din 1998. În plus, trebuie avută în vedere evoluția reglementării instituției liberării condiționate după adoptarea Constituției și, în special, în concepția noului Cod penal.

Utilitatea acestei lucrări este evidentă ținând cont de destinatarii ei, care sunt toți cei aproximativ 32.000 de condamnați aflați în penitenciarele din România, magistrații investiți să acorde liberare condiționată, avocații și, nu în ultimul rând, studenții facultăților de drept.

Prof. univ. dr. **Ilie Pascu**
Prim-vicepreședinte
al Asociației Române de Drept Penal

Cuprins

Capitolul I. Considerații generale privind liberarea condiționată	1
<i>Secțiunea 1. Cadrul reglementării liberării condiționate în legislația penală în vigoare</i>	<i>1</i>
1.1. Reglementarea liberării condiționate în Codul penal în vigoare	1
1.2. Reglementarea liberării condiționate în Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal	11
<i>Secțiunea a 2-a. Precedente legislative</i>	<i>22</i>
2.1. Liberarea condiționată în reglementarea inițială și evoluția acesteia până la adoptarea Codului penal de la 1936	22
2.2. Liberarea condiționată în reglementarea Codului penal de la 1936	25
2.3. Liberarea înainte de termen reglementată de Decretul nr. 72/1950	27
2.4. Punerea în libertate înainte de termen în reglementarea Decretului nr. 720 din 31 decembrie 1956	30
2.5. Liberarea condiționată în reglementarea Codului penal de la 1968, cu modificările și completările ulterioare	31
<i>Secțiunea a 3-a. Elemente de drept penal comparat privind liberarea condiționată</i>	<i>34</i>
Capitolul II. Conceptul, caracterele și modalitățile liberării condiționate. Justificarea instituției	39
<i>Secțiunea 1. Conceptul de liberare condiționată</i>	<i>39</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Caracterele liberării condiționate</i>	<i>41</i>

2.1. Caracterul general.....	41
2.2. Caracterul individual sau personal.....	43
2.3. Caracterul facultativ.....	44
2.4. Caracterul revocator.....	48
2.5. Caracterul anulatoriu.....	49
<i>Secțiunea a 3-a. Modalitățile liberării condiționate.....</i>	<i>50</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Justificarea instituției liberării condiționate.....</i>	<i>51</i>
Capitolul III. Condițiile liberării condiționate.....	55
<i>Secțiunea 1. Condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață.....</i>	<i>55</i>
1.1. Considerații preliminare.....	55
1.2. Condițiile de acordare a liberării condiționate în cazul pedepsei detențiunii pe viață.....	58
A. Executarea efectivă a 20 de ani de detențiune.....	58
B. Conduita bună avută pe toată perioada executării pedepsei.....	61
C. Îndeplinirea integrală a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare.....	63
D. Formarea convingerii instanței că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.....	65
E. Motivarea în fapt a hotărârii.....	69
1.3. Unele date statistice privind acordarea liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață.....	71
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile liberării condiționate în cazul pedepsei închisorii.....</i>	<i>73</i>
2.1. Considerații preliminare.....	73
2.2. Condițiile acordării eliberării condiționate în cazul pedepsei cu închisoarea.....	74
A. Executarea unei fracțiuni din durata pedepsei închisorii aplicate de instanță.....	74
B. Desfășurarea executării pedepsei în regim semideschis sau deschis.....	84

C. Îndeplinirea integrală a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când condamnatul dovedește că nu a avut nicio posibilitate de a o face	89
D. Formarea convingerii instanței că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate	90
Secțiunea a 3-a. Liberarea condiționată în cazuri speciale	92
3.1. Liberarea condiționată a condamnaților vârstnici	92
3.1.1. Considerații preliminare	92
3.1.2. Condițiile de acordare a liberării condiționate a condamnaților vârstnici	94
A. Executarea unei fracții din durata pedepsei închisorii aplicate de instanță	94
B. Desfășurarea executării pedepsei în regim semideschis sau deschis	98
C. Îndeplinirea integrală a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când condamnatul dovedește că nu a avut nicio posibilitate de a o face	99
D. Formarea convingerii instanței că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate	100
3.2. Liberarea din centrul educativ sau din centrul de detenție	102
3.2.1. Considerații preliminare	102
3.2.2. Condițiile liberării din centrul educativ sau din centrul de detenție	109
A. Înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura educativă a asistării zilnice	110
B. Liberarea din centrul educativ	111
C. Înlocuirea internării într-un centru de detenție cu măsura educativă a asistării zilnice	112

<i>D. Liberarea din centrul de detenție</i>	112
<i>Secțiunea a 4-a. Unele date statistice privind acordarea liberării condiționate în cazul pedepsei închisorii</i>	114
Capitolul IV. Măsurile de supraveghere și obligațiile condamnatului	117
<i>Secțiunea 1. Unele considerații privind măsurile de supraveghere și obligațiile pe care condamnatul trebuie să le respecte sau execute pe durata restului de pedeapsă rămas neexecutat</i>	117
<i>Secțiunea a 2-a. Măsurile de supraveghere</i>	120
<i>Secțiunea a 3-a. Obligațiile care pot fi impuse condamnatului liberat condiționat</i>	124
<i>Secțiunea a 4-a. Modificarea sau încetarea obligațiilor</i>	132
Capitolul V. Revocarea și anularea liberării condiționate	135
<i>Secțiunea 1. Revocarea liberării condiționate</i>	135
1.1. Cadrul de reglementare a revocării liberării condiționate.....	135
1.2. Cazurile de revocare a liberării condiționate.....	137
<i>A. Nerespectarea măsurilor de supraveghere sau a obligațiilor impuse condamnatului</i>	137
<i>B. Săvârșirea unei noi infracțiuni</i>	139
1.3. Efectele revocării liberării condiționate.....	141
<i>Secțiunea a 2-a. Anularea liberării condiționate</i>	142
2.1. Cadrul de reglementare a anulării liberării condiționate.....	142
2.2. Condițiile anulării liberării condiționate.....	143
<i>A. Săvârșirea de către persoana condamnată a unei infracțiuni până la acordarea liberării, infracțiune descoperită pe parcursul termenului de supraveghere</i>	144

<i>B. Aplicarea pedepsei închisorii pentru infrațiunea săvârșită, chiar și după expirarea termenului de supraveghere</i>	144
2.3. Efectele anulării liberării condiționate	146
Capitolul VI. Efectele liberării condiționate	151
<i>Secțiunea 1. Efectele liberării condiționate din executarea unei pedepse privative de libertate</i>	151
1.1. Cadrul reglementării efectelor liberării condiționate din executarea unei pedepse privative de libertate	151
1.2. Efectele provizorii	152
1.3. Efectele definitive	153
<i>Secțiunea a 2-a. Efectele liberării din centrul educativ sau din centrul de detenție</i>	154
2.1. Efectele liberării din centrul educativ	154
2.2. Efectele liberării din centrul de detenție	156
Capitolul VII. Procedura acordării liberării condiționate	159
<i>Secțiunea 1. Cadrul de reglementare a procedurii de acordare a liberării condiționate</i>	159
<i>Secțiunea a 2-a. Procedura de acordare a liberării condiționate</i>	160
2.1. Căile legale de sesizare a instanței de judecată pentru acordarea liberării condiționate	160
2.1.1. Dreptul condamnatului de a solicita liberarea condiționată	160
2.1.2. Propunerea comisiei pentru liberarea condiționată	162
2.2. Conținutul procesului-verbal al comisiei pentru liberarea condiționată	164
2.3. Judecata cererii sau propunerii de liberare condiționată	167
Bibliografie	177